

Kadirkul Ömürkulov

(1941)

Kadirkul Ömürkulov, 16 Şubat 1941 tarihinde Sokuluk ilçesi Cılamış köyünde doğdu. 1958 yılında Bişkek'teki No: 28. liseyi bitirdi. 1965 yılında Leningrad'daki Sinemacılık Enstitüsü'nün Senaryoculuk Fakültesini bitirdi. Eserleri 1965 yılından itibaren yayımlanmaya başladı. Eserlerini Rusça ve Kırgızca olarak kaleme aldı. İlk eseri olan "Bakaydın Cayıtı

(Bakay'ın Merası)" 1965 yılında çıktı. K. Ömürkulov birçok sinema senaryosu, uzun ve kısa hikayeler yazdı. 1965 yılından beri Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

"Cıldızduu Tün (Yıldızlı Gece)" (1976),

"Cer Kasıyeti (Yer Haysiyeti)" (1981),

"Akcoltoy (Mutluluk Kaynağı)", (1985) vb.

Hikaye

NÖŞÖR

Köl üstü küngö çağılışa köz taldırıp tınc cattu. Asteydil karagan kişiğe gana bıçırgan mayda tolkundardın üstündö termelişken capayı kazdar körünöt ele. Köl ceegindegi kurgak taza kumdar da, kün nuruna carkıraşat.

Köl birde dımyı kalıp, kayra çoçuganday şarp etip ceekke urunat. Ceektegi sayabandardın çatırları ali tartıla elek bolgonduktan, alar mamıça sayılğan arabanın döngölöktörün elestetişet.

May ayında kölgö tüşüçülör az. Ceekte eköo gana. Bulardan bölök eç kim gana körüngön çok. Biröo ak şapkesi menen közün kündön kalkalap, çalkasınan tüşüp jurnal okup cattu. Ekinçisi butun kölgö salıp cön oturat. Kaynardın bul beykuttugun kemenin ünü buzgansıyt. Anan al çakanın "kaldır" etken ünün ugup, bak tigilgen döbö ıldıy bakan kötörüp tüşüp kelatkan ayaldı kördü.

Kaynar ayaldın eptüü baskanına, bakanga artılğan koldoruna dilin koyup karadı. Biröönün közü tüşköñün sezgendey, ayal calt bir karaganda, Kaynar anın çıraylıu öñün körüp ogo beter kuştar boldu. Ayal ceekke tüşüp çakalarına suu suza baştı. Kaynar dağı ele ayaldan közün alğan çok.

Ayal emi bakanga suu kötörüp, bayagıday ele bir başkaça kıldattık menen ceñil, eptüü basıp barattı.

A Şambet bolso bayagı kalıbında jurnal okup cattu. Kaynar basıp keldi da, anın lastısın butuna kiyip, kuyruğu menen kumdu çapkılğan balıktay çapkıladı.

Oşol kezde tuura caktan alardı közdöy miltık asıngan mergençi kelattı. Anın cetelep alğan ayuusu bar ele. Mergençi ulam cakındadı. Cetelegeni tülögön taylaktay cündörü çubalgan karıgan ayuu. Mergençi alardın canına kelip toktogondo, karıgan ayuu artkı buttarı menen tike turganga araket kıldı. Bul anın adatı bolso kerek. Mergençi eköönö bir sıyra karadı da, uluraağı degensip Şambetke kayrıldı:

- Ey, ayuu satam albaşıñı?

- Munu men emne kılam? - dedi Şambet tañ kalıp.

- Şaardık ekensiñ, dostoruña taruu kılasıñ.

- Sizge tüşünböy catam...

- Anda sen satıp al, - dedi Mergençi Kaynarga ayuu baylangan cipti karmatıp, - üç som berseñ boldu.

SAĞANAK

Gölün üzeri güneşte parıldayarak gözleri kamaştırıp sessizce duruyordu. Cıvıldağan ufak dalgaların üzerinde sallanan vahşi kazlar, sadece dikkatlice bakan insana görünürdü. Göl kıyısındaki kuru temiz kumlar da, güneşte parıldıyorlardı.

Göl arada sakinleşiyor, sonra yeniden dalgaları kıyılarına vuruyordu. Kıyıda tatilcilerin çadırları daha kurulmamış olduğundan, onlar kazığa vurulmuş arabanın lastiklerini anımsatıyordu.

Mayıs ayında göle girenler az. Kıyı da sadece iki kişi. Bunlardan başka kimse yoktu. Biri beyaz şapkasıyla yüzünü örterek gözlerini güneşten korumaya çalışarak, sırtüstü uzanmış, dergi okuyordu. Diğeri ayaklarını göle daldırmış oturuyordu. Kaynar'ın bu sessizliğini geminin sesi bozuyor gibiydi. Sonra kovanın "tıkırdayan" sesini duyup, ağaçların dikilmiş olduğu tepeden aşağıya kovasıyla gelen kadın gördü. Kaynar, kadının düzgün yürüyüşüne, değneğin üzerine koyduğu kollarına dikkatle baktı. Birisinin kendisine baktığı anlamış gibi, kadın aniden bakınca, Kaynar onun güzel yüzünü görüp daha da vuruldu. Kadın kenara gelip kovalarına su doldurmaya başladı. Kaynar, hala gözlerini kadından alamıyordu.

Kadın kovadaki suyu değneğin iki ucuna geçirdi, omuzlarına koydu ve büyük bir ustalıklı hafif, düzgün bir şekilde yürümeye başladı.

Şambet ise deminki kalıbında dergi okuyordu. Kaynar yürüyerek yanına geldi ve onun terliğini ayağına geçirip kuyruğuyla yere vuran balık gibi vurdu.

O sırada tam karşı taraftan kendilerine doğru silahlı bir avcı geliyordu. Yanında ayısı vardı. Avcı git-tikçe yaklaştı. Yanındaki ise tüyleri dökülmüş, yaşlı bir ayı. Avcı yanlarına gelip durunca, yaşlı ayı arka ayaklarıyla dik kalkmaya çabaladı. Bu onun alışkanlığıydı. Avcı ikisine de bir süre baktı ve büyüğü demiş gibi Şambet'e döndü.

- Hey, ayı satıyorum, alacak mısın?

- Bunu ben ne yapacağım? Dedi Şambet şaşırarak.

- Şehirliymişsin, dostlarına hediye edersin.

- Sizi anlamıyorum.

- O zaman sen satın al, dedi avcı Kaynar'a, ayının bağlı olduğu ipi eline tutuşturarak. - Üç som versen yeter.

- Menin akçam çok, - dedi Kaynar.

Mergençi "carabaysıñar" degendey kolun şilteledi da, coluna tüşti. ayuu artınan eerçip barattı. Şambet menen Kaynar bir-birine ünsüz tañ kala karaştı. Şambet saatın karadı.

- Kel, kölgö tüşölü!

- Dağı catalı, - dedi Kaynar.

- Sen capan kişisiñ, es ala ber, a men kuu keldelerdi çoğultup, bu eski şaardın sırın açta turgan kişimin. On birinçi kılımda bul cerde şaar bolgon. Anan bara-bara oşol şaar uşul köldün aldında kalgan. Alardın madaniyatı öto cogoru degen söz bar.

Kaynar muştumdarın eegine koyo kömkörösünön catti. Al baktuu döbödön suuga tüşüp kelatkan bayagı ayaldı dağı kördü. Şambet bolso Kaynarga dağı süylöp kirdi.

- Bizge, arheologdor üçün, bul kuu kelde köp nerse aytat...

A Kaynar bolso, bayagı bakan kötörgön ayaldan közün algan çok.

- Sen kaçta çastasıñ? - dep suradı Şamber andan.

- On segizde, - dedi Kaynar.

- On segizde... - dep kaytaladı Şambet. - A maga cıyırma toguz, a mina bul toolorgo million cıldan aşık. Ayırması barbı?

- Bar, - dedi Kaynar kaydiger.

- Uşunday, million cıl murun bul cerdi muz kaptap turgan... Kündö küyöngö şart bolgon emes.

Kaynar bul ubakta közü menen ayaldı uzatıp karap turdu. Ayal dağı suu alıp barattı.

- Ötkön cılı bul cerden bir taşbakanın kabığı tabıldı, - dedi Şambet. - Caşı 10 million cıl. Ayta berseñ çasıruun sırlar tolup catat, anı iliktegenge ubakit cetişpeyt...

Kaynar oodarılıp catti da, Şambettin ak şapkesi menen betin caap aldı.

Keç, cımcırttı. Bir gana lagerdin karoolçusunun koylorunun maarağanı ugulat. Nurları öçüp, muzdak cez tabaka okçop kalgan kün too artına çasındı. Şambet menen Kaynar köldün ceegindegi skameykada oturuştı. Şambet özünçö kıyaldana çılım tartıp oturdu.

Ceekke kayık kelip toktodu. Kayıktığı kişi sekirip tüşti da, kayıktı ceekke süyröy baştadı. Şamber menen Kayır aga cardamga kelişti. Üçöölöp kayıktı ceekke çıgarıştı.

- Emne barar ceriñer cokpu? Bir cerden cılbay keçke catasıñar? - dedi alığı kişi kayırmaktarın orop, kalaktarın canına koyup catıp. Anan Kaynarga calgız balığın karmattı. Kaynar balıktı karmap turdu. Bul oordugu beş-altı kadak, kanattarı sıngan, terileri ayrılgan karp eken.

- Kalp aytpasam, silerge eki kün boldu okşoyt kelgeniñerge a-a? Birok, tañışa elekpez. Cürgülö, balık kuurtup ceybiz.

Balıkçı uşintip ayttı da, aldığa basıp cönödü. Şambet menen Kaynar da anı eerçip cönöştü.

- Men uşul cerdik mugalim Bakas degen bolom. Senin atıñ kim?

- Şambet.

- A bul balanıkıçı?

- Kaynar.

- Benim param yok, dedi Kaynar.

Avcı "yaramazsınız" der gibi ellerini salladı ve yola düştü. Ayı peşinden takip etti. Şambet ile Kaynar şaşkın bir şekilde sessizce baktılar. Şambet saatine baktı.

- Gel, suya girelim!

- Biraz daha yatalım, dedi Kaynar.

- Sen vahşi adamsın, dinlen, bense kuru kafaları toplayıp, bu eski şehrin sırrını çözecek kişiyim. 11.yy. da burada bir şehir vardı. Sonra gitgide bu şehir göl sularının altında kaldı. Onların çok kültürlü oldukları söyleniyor.

Kaynar yumruklarını çenesine dayayarak yüzüstü yattı. Ağaçlı tepeden su almaya inen deminki kadını yine gördü. Şambet ise hala Kaynar'a bir şeyler söylüyordu.

- Bize, arkeologlar için, bu kart gölde çok şey yattıyor...

Kaynar'sa deminki su taşıyan kadından gözlerini ayırmadı.

- Sen kaç yaşındasın? Diye sordu Şambet ona.

- On sekiz, dedi Kaynar.

- On sekiz... Diye tekrarladı Şambet. -Benim yirmi dokuz, ama şu dağlar, milyon yıldan daha fazla. Farkı var mı?

- Var, dedi Kaynar umarsızca.

- Bundan milyon yıl önce buralar buzla kaplıydı...

Güneşlenme imkânı da yoktu.

Kaynar şu anda gözleriyle kadın uğurluyordu. Kadın yine su götürüyordu.

- Geçen yıl buradan bir kaplumbağa fosili bulundu, dedi Şambet. - On milyon yaşında. Söylenecek bunun gibi bir sürü sır var, bunları araştırmak için zaman yetmez.

Kaynar, dönerek yattı ve Şambet'in beyaz şapkası ile yüzünü örttü...

Akşam, sessiz sedasız. Bir tek kamp bekçisinin koyunlarını meleme sesleri duyuluyordu. Işıkları sönüp, soğuk bir bakır tabağa benzeyen güneş dağların ardına saklandı. Şambet ile Kaynar gölün kıyısındaki iskemlede oturuyorlardı. Şambet, dalmış, sigara içiyordu.

Kıyıya kayık yanaştı. Kayıktaki adam atlayarak indi ve kayığı kıyıya çekmeye başladı. Şambet ile Kaynar on yardıma gittiler. Üçü kayığı kıyıya çektiler.

- Ne o, gidecek yeriniz yok mu? Bir yerden kırıdamadan akşama kadar yattınız, - dedi deminki adam, oltalarını sarıp, küreklerini yanına koyarken. Sonra Kaynar'a tek balığını verdi. Kaynar balığı tutmuş halde bekledi. Bu balık, ağırlığı yaklaşık 5-6 kilo, yüzgeci kırılmış, derileri parçalanmış bir Sazandı.

- Yanılmıyorsam, siz geleli iki gün oldu sanırım, değil mi? Ama daha tanışmadık. Yürüyün, balık pişirip yiyelim.

Balıkçı böyle dedi ve önden yürümeye başladı. Şambet ile Kaynar da peşine düştü.

- Ben buralıyım, öğretmen Bakas dedikleri benim. Senin adın ne?

- Şambet.

- Ya bu delikanlının?

- Kaynar.

- Bu da güzel admuş.

- Bu da cakşı at eken...

... Stoldu tegerektep üçöö oturdu. Bakas közünön çaşın şorgolotup, kazanda kuurulgan balıktın üstünö piyaz tuuradı da, anan dastorkongo nan, koldo casalgan kızıl vino apkelip koydu. Emi kolu boşogondon kiyin al bir satına, bir terezeden küügüm kire baştagan eşikke karap, özünçö tınçsızdana baştadı. Al bayatan beri ayalın kütüp catkan ele.

- Cogoldu go, temselep kayda cüröt? Boluptur emese, iče bereli, - dedi al kayra.

Üçöö stakandardı kağıstırıp içip ciberiştı. Eşikten ayıldagı itterdin ürgönü, koroodogu uydun möörögönü uguldu. Bakas tınçsızdana dağı saatına karadı. Anan üçöö teñ biröönün basıp kelatkan dabışın uguşup, eşikke cabıla karaştı. Üygö unçukpay basıp bir ayal kirdi. Kaynar şaşa tüştü, antkeni bul bayagı suu kötögön ayal ele. Ayal körgöndögüsündöy ele çırayluu, çaş kızdarday cıldızduu eken. Al oturgandarga karap uyalıñkı külüm-süröp gana koydu.

- Otur, - dedi Bakas.

- Konoktoruñbu? - dedi ayal.

- Körböy turasıñbı? - dedi Bakas.

- Ayalıña bar, - dedi al. Bakas unçukkan cok.

- Balası menen karañgıda korkot...

- Erteñ menen korkpoy ele ketken, - dedi Bakas, anan ayalga vino kuyup koydu.

- Erteden keçke çeyin tonkoçuk atıp kiyiz iylegen oñoy deysiñbi? Karaçı, - ayal köynögünün ceñin çıkanagına çeyin türdü da, kızarıp cıkkın bilegin körsöt-tü. - Keçke çeyin tizeñdi cerden albaysıñ, sen kiyiz iyleseñ köröt elem... anan üyündö bölök biröölördün oturgandığın estegendey akırın mintip ayttı:

- Bar emi ayalıñdı alıp kel.

Bakastı karap ayal stakanın koluna aldı. Salt boyunca Şambet menen kağıstırdı da, kiçine içip koydu. Anan unçukpay kalıştı. Unçukpay oturuş köpkö sozulup barattı. Bayatan beri unçukpaganı üççün aktanganday, Şambet ayalga karadı.

- Bul bala şaardan atasına keldi, - dedi Şambet başını iykey Kaynardı körsötüp, - sizder bilseñizder kerek lagerdin karoolçusun. Men oşol üylördün birinde calgız çaşaym, menin üyüm uşul cerden da körünöt. Calgız... cakşı...

- Calgız çaşagan caman, - dedi ayal Şambetke karap, birook aga emese özünö-özü coop berip catkansıdı. Oyloru başka cakta ele. Anan ayal kayra cerge karadı da, akırın uşintip ayttı: uşintip oturganča ayalıña barsañçı... - Bakas unçukkan cok.

- Uyuñu saap bereyinbi?

- Saa, kaalasañ. Ayal boş çakanı aldı da, üydön çıgıp ketti.

- Cakından beri ayuu cetelegen mergençi payda boldu, körgöndürsünör, kün boyu uşul cerden ketpeyt. Kaydan ekenin da eç kim bilbeyt. Emi oşol mergençi munu alam deyt imiş, tapkan eken...

Bügün kün ayabay ısıdı. Kasiyet oçokko nan caap cattı. Kurgak kuuray çatırap küydü. Ceñil köynök kiygen, bilegin türüngön ayal çatırap tez ele küyğön kuu-

... Masanın etrafında üçü oturmuştu. Bakas, gözlelerinden yaş dökerek, kazanda kavrulmuş balığın üzerine soğan doğradı ve sofraya ekmeğe, elde yapılmış kırmızı şarap getirdi. İşlerini bitirdikten sonra, bir saatine bir pencereden karanlık çökmeye başlamış dışarıya bakıp, kendince huzursuz olmaya başladı. O deminden beri eşini bekliyordu.

- Nerde kaldı, nerde geziyor? Neyse, hadi içelim, dedi tekrar.

Üçü kadehleri tokuşturarak içkilerini yudumladılar. Dışarıdan köpek havlamaları, ahırdaki ineklerin sesi duyuldu. Bakas, huzursuz bir şekilde yine saatine baktı. Sonra üçü de birisinin yaklaşmakta olan ayak seslerini duyup hemen kapıya baktılar. Bir kadın sessizce evden içeri girdi. Kaynar şaşırды, çünkü bu, o su taşıyan kadındı. Kadın gördüğü gibi güzel, genç kızlar kadar çekiciydi. Oturanlara bakıp utangaç bir tavırla gülümsedi.

- Otur, dedi Bakas.

- Konukların mı? Dedi kadın.

- Görmüyor musun? Dedi Bakas.

- Eşine git, dedi kadın. Bakas cevap vermedi.

- Çocuğuyla karanlıkta tek başına korkar...

- Sabahleyin korkmadan gitmişti, dedi Bakas, sonra kadına şarap doldurdu.

- Sabahtan akşama kadar iki büküm keçe yapmak kolay mı sanıyorsun? Baksana, Kadın gömleğinin kolunu dirseğine kadar dürdü ve bileğini gösterdi. - Akşama kadar dizlerini yerden kaldırmıyorsun, sen keçe yapmayı görürdün... Sonra evinde başka birilerinin oturduğunu hatırlamış gibi söyledi; Git şimdi, eşini getir.

Bakas'a bakarak kadehini eline aldı. Geleneğe göre Şambet'le kadehini tokuşturdu ve azıcık içti. Sonra sessizleştiler. Bu sessizlik uzuyordu. Deminden beri sustuğu için hakkı olduğunu düşünen Şambet kadına baktı.

- Bu genç şehirden babasına geldi, dedi Şambet kafasıyla Kaynar'ı işaret ederek. - Siz tanıyor olsanız gerek, kampın bekçisini. Ben o evlerin birinde tek başına yaşıyorum, benim evim buradan da görünüyor. Yalnız... İyi...

- Yalnız yaşamak kötü, - dedi kadına Şambet'e bakıp, ama sanki kendi kendine cevap veriyor gibiydi. Düşünceleri başka taraftaydı. Sonra kadın tekrar yere baktı ve usulca söyledi: Böyle duracağına eşine git-sene... - Bakas niye bir şey söylemedi.

- İneğini sağayım mı?

- Sağ istersen. Kadın boş kovayı aldı ve evden çıktı.

- Yakın zamandan beri ayısı olan bir avcı ortaya çıktı. Görmüşsünüzdür, gün boyu buradan gitmiyor. Nereli olduğunu da kimse bilmiyor. Şimdi o avcı bu kadınla evleneceğim diyormuş, tam da adamını bulmuş!

Bu gün hava çok sıcaktı. Kasiyet, ocakta ekmeği yapıyordu. Kuru çalılar çatır çatır yandı. Hafif bir gömlek giymiş, bileğine kadar yenini dürmüş olan kadın, çabucak yanan odunları aceleyle dağıtıp, pişen ekmeği ocaktan almaktaydı.

- Adamlar davet için ne zaman toplanacaklar?

raylardı şamdagay içkerte koyup, bışkan nandardı oçok-ton alıp cattı.

- Adamdar tülöögö kaçan çoğuluşat? - dedi Şambet Kasiyetke. Al Kaynar eköö kıyılğan cıgaçtın üstündö oturuşkan ele.

- Çak tüştö, - dedi Kasiyet öz işi menen alek bolup.

- Kayerge?

- Suunun boyuna. Bul bizdin ata-babalarımızdan kalıptır. İlgeri Mekege barıp kelatkan bir acı uşu bizdin suuga cuunup, ak batasın berip ketken eken.

- Biyerden bir taşbaka tabıldı. On million cıl bolup-tur catkanına, - dedi Şambet.

- Koygulaçı... Kança? - dedi Kasiyet işenbey.

- On million.

- Bolbogon kep da.

- Tuura, - dedi Kaynar. Kasiyet çöptün üstünö das-torkon salıp, buloolongon nan sındırıp koydu.

- Nanga karagıla, men azır kelem, - dedi da, üygö kirip ketti.

- Tüzük beken? - dedi Şambet, ayal ketken cakka karap.

- Tüzük...

Eköö ısıq nandı cırgap cey baştaştı.

- Keçee emne, atayı ayttıñbı? - dedi Kayar.

Dedi Şambet Kasiyet'e. Kaynar'la ikisi kesilmiş ağacın üzerinde oturuyorlardı.

- Tam öğle vakti, - dedi Kasiyet, kendi işiyle uğraşırken.

- Nereye?

- Suyun kıyısına. Bu bizim babalarımızdan kalmış. Eskiden hacca giden bir hacı bu bizim suda yıkanmış ve dua edip öyle gitmiş.

- Buradan bir kaplumbağa bulunmuş. On milyon yıllık, dedi Şambet.

- Hadi ya, ne kadar? Dedi Kasiyet inanmayarak.

- On milyon.

- Saçma bir laf.

- Gerçek, dedi Kaynar. Kasiyet otların üzerine sofraya serip, hala dumani çıkan ekmekten parçalayıp koydu.

- Ekmekten alın, ben şimdi geliyorum, - dedi ve eve girdi.

- İyi mi? Dedi Şambet, kadının gittiği tarafa bakarak.

- İyi.

- İkisi keyifle ekmek yemeye koyuldular.

- Dün özellikle mi söyledin? Dedi Kaynar.